

Papp Gábor

Referátumok

Egy középkori koncepció per története

1314. március 18-án Párizsban egy kis szigeten máglyán elégették *Jacques de Molay*-t, a templomos rend nagymesterét, amivel véget ért a templomos rend közel 200 éves története. A véres ítéletet és végrehajtását egy hosszú, középkori „koncepció” per előzte meg. A cikk a per menetét, az okokat és az összefüggéseket próbálja feltárni.

A templomosok rövid története

A XII. század elején *André de Montbard* és *Gundemare* új lovagrendet alapított, amely első rendházukról kapta a nevét (II. Baudoin, palesztin király bocsátotta a rendelkezésükre), így lettek ők a Salamon templom lovagjai, vagy Krisztus szegény lovagjai, azaz a templomosok.¹ 1128-ban a troyes-i zsinaton megszületett a templomos rend létrejöttét engedélyező pápai engedély, egyúttal az első rendszabályzat is. A rend legfőbb feladatának a pogányok elleni harcot tartotta, fő működési területe, hadszíntere a Szentföld és az Ibériai-félsziget volt. A templomos lovagok hamar roppant népszerűek lettek, ennek a népszerűségnek a megalapozásában igen jelentős szerepe volt a rend ideológiai vezérének, Clairvaux-i Bernátnak; a templomosok sokáig valóban a kor esztétikus elvárásainak megfelelően éltek: önpusztító szenvedéllyel küzdöttek, nem törődtek a világi hiúságokkal.² 1139. május 30. és július 6-a közt II. Ince pápa kiegészítette a testület szabályzatát és további kiváltságokban részesítette őket. Ettől kezdve megtarthatták a törököktől és a móroktól zsákmányolt javukat.³ 1144-ben az egyházfő újabb kiváltságokat juttatott nekik, megbízhatóságuk miatt több vitás ügyben ők bírászkodtak.

Politikai szerepük egyre inkább nőtt. 1240 körül a rend katonai, politikai és pénzügyi téren elérte a csúcst. Birtokai behálózták egész Európát (rendházuk volt többek között Magyarországon is), azonban a szentföldi lovagrendek nem fértek meg egymással (a német lovagrend és a templomosok az akkanai tengeri csatában véres ütközetet vívtak), s az ellentéteket kihasználva a török először a teuton, majd a templomos rendet szorította vissza Európába. A templomiáriusok Ciprus szigetére húzódtak. Közben Franciaországban különös pletykák kaptak szárnyra, melyek kapzsisággal, alkímiával, varázslattal vádolták a lovagokat. Vagyonuk szemet szúrt az állandó pénzhiánnyal küzdő francia királynak is. (A templomosok bekapcsolódtak a nemzetközi hitelügyletbe – az erős katonaság biztosította a kamatok behajtását – s éppen ezért bevételeik egyre nőttek.) A XIV. század elején IV. (Szép) Fülöp elérkezettnek látta az időt, hogy leszámoljon a renddel, hiszen egyrészt a vagyonukra vágyott, másrészt abszolútikus törekvéseinek legnagyobb akadályát a nagy hadsereggel rendelkező lovagokban látta, ezért a templomosok ellen fordult.⁴

Propaganda, letartóztatások

A király bizalmi embere, *Guillaume de Nogaret* – Fülöp utasítására – óriási propaganda-kampányba kezdett a lovagok ellen. Falun és városban terjesztették a templomosok istentelen, ördöggel cimboráló, erkölcstelen életmódjáról szóló történeteket.⁵ A pápa, hogy elterelje a lovagrendről a figyelmet, keresztes háborút hirdetett, s magához hívatta a rend nagymesterét, Jacques de Molay-t. Molay Ciprusról el is indult Poitiers-be, s hatvan lovag, nagyszámú szolga

és szerezsen rabszolga kíséretében, szemképrázató pompa és fényűző külsőségek között vonult át Franciaországon, remekül alátámasztva ezzel a Nogaret-féle propagandát. A kiagyalt rémhírek sebesen terjedtek, a koholmányok mind háborzongatóbbak lettek.⁶

1307 augusztusában a templomos nagymester kénytelen volt arra kérni a pápát, hogy a rend elleni gyanúsítások ügyében folytasson vizsgálatot. „Az egész olyan képtelennek tetszik, hogy nem hishetünk benne”⁷ – írta Kelemen pápa kommentálva Molay kérését, de mivel egyre inkább ki volt szolgáltatva a francia királynak, utasítást adott az ügy felderítésére. A lényegi munka azonban lassan haladt, a pápa tudatosan késleltette a vizsgálatot, ezért Fülöp magához ragadta a kezdeményezést. 1307. október 13-án – minden ellenállás nélkül – a király emberei ötezer templomost tartóztattak le. A foglyokat magánzárkákban helyezték el, nehogy érintkezhessenek egymással, vagy bármelyik rokonukkal, ismerősükkel.⁸

A vádak és a per

A vizsgálatot Franciaország főinkvizítora irányította. A vádpontok közt az eretnekségtől a fajtalankodásig minden bűn képviseltette magát.⁹ A kor bűnlajstromának legsúlyosabb tételeit sorakoztatták fel, amelyek mindegyikéért külön-külön is halál járt.

A cél – mint minden politikai perben – a szükséges vallomások kicsikarása volt. A megkínzott lovagoknak megígérték, ha beismerik a vádakát békében elmehetnek.¹⁰ A tartóztatottak nagy része vallott is. Ezek után Szép Fülöp levélben tájékoztatta Európa uralkodóit a templomosok bűneiről, s kérte őket, hogy saját országukban a renddel szemben hasonlóan járjanak el. Azonban Aragóniai Jakab és Eduárd angol király is jól ismerte a Szent Hivatalt, az inkvizíciót, és egyikük sem volt hajlandó hitelt adni a templomosok elleni rágalmaknak.

Közben – 1308-ban – a pápa, hogy mentse, ami még menthető, megvonta a hatalmat a Szent Hivaltól, erre válaszul a király a rendi gyűlésen elítélte a bálványimádó, fajtalankodó, eretnek lovagrendet. A király szakértői kidolgozták a lovagok perének menetét, s döntés született arról is, hogy általános zsinat határozza meg a templomosok további sorsáról.

1310-ben Bolognai Péter állt a védelem élére, s úgy tűnt, a kiváló jogász megfordítja a per menetét (nagyszerűen bizonyította a kihallgatások törvénytelenységét, s a kicsikart vallomások hiteltelenségét), erre Fülöp az erőszak eszközához nyúlt. A király előbb a sensi püspöki székbe ültette ügynökét, *Philippe de Marigny*-t¹¹, aki aztán – püspöki jogával élve – jóváhagyta az 54, pápai menlevéllel rendelkező lovag máglyán történő elégetését. Bolognai Pétert börtönbe vették, s azt híresztelték róla, hogy megszökött. 1311 októberében a pápa zsinatot hívott össze Vienne helységben, ahol ismertették a különböző államokban a templomosokkal kapcsolatos vizsgálatok eredményét. A jegyzőkönyvek furcsa tanulsággal szolgáltak: az Ibériai-félszigeten teljesen ártatlannak nyilvánították őket, Angliában a vallomások egymásnak ellentmondóak voltak, egyedül Cipruson találtak egyértelműen terhelő bizonyítékokat a templomosok ellen (itt az ellenfelek, a johanniták vezényelték a vizsgálatokat).¹² A franciaországi jegyzőkönyvek az eljárás során elkövetett durva hibákra is fényt derítettek. Úgy tűnt, a zsinat felmentheti a rendet, ám ekkor megérkezett Fülöp jelentős fegyveres kísérettel, s a megfélemlítés megtette hatását. A pápa bullával feloszlatta a rendet. Szép Fülöp elkobozta a rend franciaországi ingóságait, s elnyerte a templomosoknál lévő adósságainak eltörlését is.

A király ezután azt akarta elérni, hogy a templomiáriusok vezetői nyilvánosan vallják meg bűneiket. Ekkor azonban váratlan dolog történt: az idős, kínzásokban megfáradt nagymester látván, hogy segítséget senkitől sem várhat, megvallotta igazi bűnét, azt, hogy

a rágalmozó vádakat elismerte és ezzel tönkretette a templomos rendet. Az előző évek rágalmaikat megtagadta és valamennyi társa ártatlanságát hangsúlyozta. A mestert és helyettesét még aznap megégették.

Elterjedt, s így a történelmi legendák is átvették az ún. átokmítoszt, miszerint a nagymester a máglyán megátkozta a királyt és a pápát. Kelemen pápa a kivégzés után 33 nappal, április 20-án meghalt, Fülöp pedig ugyanebben az évben, november 29-én egy rejtélyes vadászbalesetben vesztette életét, s halála után 16 évvel – a már három és egynegyed százada uralkodó – Capet-dinasztia is kihalt.¹³

A legendák túléltek a rendet. Máig tartja magát az elrejtett templomos kincstár mítosza, máig sokak képzeletében játszik fontos szerepet a titokzatos templomos rend.

Jegyzetek

- ¹ ZOMBORI ISTVÁN: *Lovagok és lovagrendek*. Bp., 1988, Kozmosz, 77. p.
- ² Zombori: i. m. 78. p.
- ³ HOWARTH, STEPHEN: *A templomosok titka*. Bp., 1986, Kossuth, 75. p.
- ⁴ GECSE GUSZTÁV: *Vallástörténet*. Bp., 1980, Kossuth, 172. p.
- ⁵ Zombori: i. m. 88. p.
- ⁶ Zombori: i. m. 89. p.
- ⁷ Howarth: i. m. 294. p.
- ⁸ Uo. 296. p.
- ⁹ ELM, KASPAR: A templomosok pere. In *A történelem nagy pereit*. Szerk.: Alekszander Demandt. Bp., 1993, 109. p.
- ¹⁰ Zombori: i. m. 89. p.
- ¹¹ Howarth: i. m. 320. p.
- ¹² Zombori: i. m. 90. p.
- ¹³ Howarth: i. m. 330. p.

Fejős Sándor

A kanizsai gyógyfürdő története

I. Bevezetés

Az emberiség már évezredek óta ismeri és élvezi a források gyógyhatását. Ezt bizonyítja az St. Moritzban feltárt bronzkori lelőhely (Kr. e. 1000 körül). A történelem előtti időkben, és az azt követő korokban kultikus jelentőséget tulajdonítottak a forrásoknak. A különböző vizeket szent helyeknek tekintették, a patakoknak, folyóknak külön isteneik voltak. A természeti népek vallási szertartásokat mutattak be a vízpartokon, eleinte fegyvereket, szerszámokat, a bronzkortól pedig fémtárgyakat dobáltak a forrásokba megajándékozva ezekkel isteneiket. Egyiptomban, Indiában és Perzsiában az ókori vallásalapítók a fürdést felvették a vallás gyakorlatába. Az antik világban nagy hagyományai voltak a fürdőzésnek, az ókori görögök is szent dolognak tartották, újszülötteiket folyóvízbe mártották. Rómában először a Kr. e. III. század elején épültek görög mintára tervezett fürdők. A római fürdőket két csoportra oszthatjuk: